

फळछाटणीनंतर उड्ड्या भुंगेच्याचे व्यवस्थापन

द्राक्ष सल्ला

डॉ. दीपेंद्र सिंह यादव,
सागर म्हस्के, गोकूळ शंखपाल

द्राक्ष बागेत ऑक्टोबर फळछाटणीनंतर उड्ड्या भुंगेच्याचा प्रादुर्भाव दिसून येत आहे. पूर्वी उड्ड्या किंडीचा प्रादुर्भाव फक्त कोवऱ्या फुटी असेपर्यंत दिसत असे. मात्र गेल्या काही वर्षांपासून उड्ड्या किंडीचा प्रादुर्भाव कोवऱ्या फुटीसोबतच, तो आता द्राक्ष घड व मायांवर दिसू लागला आहे. यामुळे या किंडीच्या नियंत्रण व्यवस्थापनाच्या दृष्टीने संपूर्ण फळछाटणी हंगामाचे नियोजन करणे गरजेचे आहे.

जीवनचक्र

उड्ड्याच्या नियंत्रणासाठी जीवनचक्र जाणून घेतले पाहिजे. त्यानुसार दोन टप्प्यांत नियंत्रणाच्या उपाययोजना राबवाव्यात.

उड्ड्या किंडीच्या चार अवस्था - अंडी, अळी, कोष आणि प्रौढ कीटक. अशा चार अवस्था असतात

- त्यापैकी अंडी, अळी व कोष अवस्था या जमिनीमध्ये असतात. या अवस्थांचे नियंत्रण करण्यासाठी क्लेथियानिडीन (५० डब्ल्यूडीजी) २०० ग्रॅम प्रति एकर किंवा इमिडाक्लोप्रिड (१७.८ एसएल) १.५ मि.लि. प्रति झाड या प्रमाणे जमिनीत आळवणी करावी. यामुळे अळी अवस्थेवर नियंत्रण मिळवणे शक्य होते. या आळवणीमुळे भविष्यात तयार होणाऱ्या प्रौढांचे प्रमाण आपोआप नियंत्रणात राहते.

- उड्ड्या किंडीची केवळ प्रौढ अवस्थाच जमिनीबाहेर राहून द्राक्ष बागेत नुकसान करते. प्रौढ हे दिवसा उप्पेपासून बचावासाठी द्राक्ष वेलीवर सावलीच्या बाजूस, पानामध्ये किंवा तणामध्ये, झाडाच्या सालीत किंवा जमिनीमध्ये मातीआड जाऊन बसतात. यामुळे या किंडीसाठी दिवसा घेतलेली फवारणी फारशी कायदेशीर ठरत नाही. उड्ड्या कीड ही प्रामुळ्याने अंथार सुरु झाल्यानंतर सक्रिय असते. त्यामुळे संध्याकाळी ७ व वाजल्यानंतर म्हणजे थोड्या अंथारात च्यावी. द्राक्ष वेलीवर सक्रिय असलेले उड्ड्या किंडीचे प्रौढ फवारणीच्या थेट संपर्कात आल्याने चांगले नियंत्रण मिळू शकेल.

वेगवेगळ्या अवस्थेनुसार उपाययोजना

फळछाटणीनंतर अवस्था

फळछाटणीनंतर डोळे फुगण्याची अवस्था किंवा फुटी फुट असतानाऱ्या अवस्थेत इमिडाक्लोप्रिड (१७.८ टक्के एसएल) १६० मि.लि. प्रति एकर या प्रमाणे प्रतिवंधात्मक फवारणी च्यावी. या फवारणीमुळे उड्ड्याबतच पिठ्या ढेकूण, फुलकिंडे व तुडतुडे यांच्या नियंत्रणासही मदत होते.

नवीन फुटव्यावर उड्ड्या भुंगेच्याचा प्रादुर्भाव.

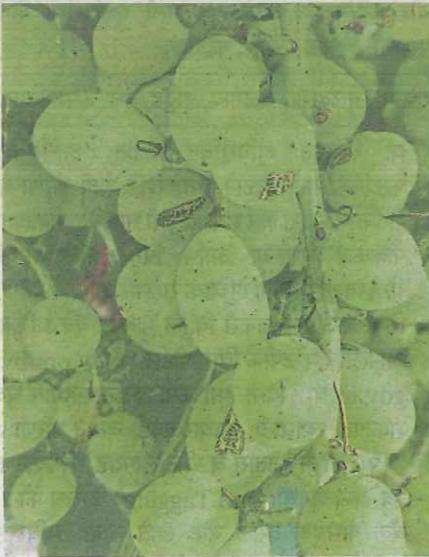

उड्ड्या भुंगेच्यामुळे झालेले नवीन फुटव्यावर नुकसान.

उड्ड्याच्या नियंत्रणासाठी प्रभावी कीटकनाशके (डोसं प्रति एकर)

स्पिनोसेंड (४५ टक्के एससी) १०० मि.लि.
स्पिनेटोराम (११.७ टक्के एससी) १२० मि.लि.
फिप्रोनिल (८० टक्के डब्ल्यूजी) २५ ग्रॅम
इमिडाक्लोप्रिड (१७.८ टक्के एसएल) १६० मि.लि.
लॅम्बडा सायहॅलेशीन (४.९ टक्के सीएस) २०० मि.लि.

स्पिनोसेंड व स्पिनेटोराम (११.७ टक्के एससी) यांचा वापर सुरुवातीला म्हणजे प्राथमिक फुटीच्या व सुरुवातीच्या वाढीच्या अवस्थेत करण्याएवजी अन्य कीटकनाशकांचा वापर आधी करावा. त्यानंतरीही उड्ड्याचे

गेल्या काही वर्षांमध्ये उड्ड्या भुंगेच्याचा मण्यांवरही प्रादुर्भाव होत असून, यामुळे झालेले नुकसान.

नियंत्रण मिळत नसल्यास स्पिनोसेंड व स्पिनेटोराम यांचा वापर करावा.

उड्ड्या नियंत्रणासाठी उपयोग होत नाही.

मणी वाढीची अवस्था (५०-७५ दिवस)

याअवस्थेत फुलकिंडीसाठी नियंत्रणाचे उपाय केले जातात. त्यासाठी वापरली जाणारी फिप्रोनील, स्पिनोसेंड, स्पिनेटोराम यांच्या फवारणीमुळे उड्ड्याचेही नियंत्रण मिळते. फुलकिंडीसाठी वापरली जाणारी इमामेक्टीन बेंझोएप्ट व सायअंट्रानिलिप्रोल ही कीटकनाशके उड्ड्यासाठी प्रभावी नाहीत. तुडतुड्यांसाठी वापरल्या जाणारी फिप्रोनील, इमिडाक्लोप्रिड, लॅम्बडा सायहॅलेशीन ही कीटकनाशके उड्ड्यासाठी उपयुक्त ठरतात. तुडतुडे नियंत्रणासाठीचे बुप्रोफेशिन हे उड्ड्या नियंत्रणासाठी काम करत नाही. फिप्रोनीलच्या फवारणीमुळे फुलकिंडे, तुडतुडे, अळी व उड्ड्या या सगऱ्या किंडीवर नियंत्रण मिळते. त्याच्या क्रियेची पद्धत वेगाळी असल्याने ही किंडीमध्ये प्रतिरोधक क्षमताही तयार होण्याची शक्यता कमी होते. यामुळे फिप्रोनीलची एक फवारणी सुरुवातीच्या वाढीच्या अवस्थेत महत्त्वाची आहे.

होरायजन अवस्था (>७५ दिवस)

७५ दिवसांनंतर मण्यांवर उड्ड्याचा प्रादुर्भाव दिसत नाही. परिणामी, नुकसान फारसे होत नाही. मात्र नवीन अतिरिक्त वाढ वेळेवेळी काढत राहिली पाहिजे.

टीप : नियांतक्षम द्राक्ष उत्पादनासाठी, अवशेष निरीक्षण कार्यक्रमाच्या 'अनेकशर' ५'चे पालन करणे अनिवार्य आहे.

- डॉ. दीपेंद्र सिंह यादव,

१२७२११२८५८

(राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, पुणे)

अत्याधिक तंत्रजनव्यक्त उपचारे

बासफोलियार केल आणि उत्तर इल्यारी

• अत्याधिक 'प्रोटो बासफोलियार' खालीले विकल्प

• तुडतुडे क्रियेची पद्धत वेगाळी असल्याने ही किंडीमध्ये

• फिप्रोनीलची एक फवारणी सुरुवातीच्या वाढीच्या

• अत्याधिक तंत्रजनव्यक्त उपचारे

• अ